MATICE MLÁDEŽE PŘEDPLATNÉ NA 10 SVAZKŮ 2 KOR. S POŠT. ZÁSILKOU 2 KOR. 20 HALÉŘŮ.

ŘADA III.

SVAZEK 3

VILÉM TELL

NÁKLADEM F. ŠIMÁČKA V PRAZE 1910

VILÉM TELL.

O NÁRODNÍM HRDINOVI ŠVÝCARSKÉM

VYPRAVUJE

T. E. TISOVSKÝ.

V PRAZE.

NAKLADATELSTVÍ F. ŠIMÁČKA.

1910.

Slovo úvodní.

Vlastenecká historie švýcarská řadí příběhy, o nichž se píše v této knížce, do počátečních let století čtrnáctého. Právě tehdy, r. 1306, sprovodil se světa Durynk Konrád z Botenštejna v Olomouci posledního českého Přemyslovce Václava III. Pohnutá, nepokojná, velice zlá to byla doba. O trůny a panství nad národy vedly se ustavičné krvavé války.

Švýcaři se v době té proslavili rekovným zápasem za svobodu své země. Představitelem tohoto zápasu učinili *Viléma Tella*, přenášejíce pak s pokolení na pokolení nejrozmanitější pověsti o něm. Veliký německý básník *Friedrich Schiller* (žil v letech 1759—1805) ze směsice těch pověstí na podkladě zevrubných studií napsal úchvatné drama s názvem »*Vilém Tell*«. Drama toto, mající na jevištích povždy veliký úspěch, bylo našemu vypravování vodítkem.

Zpěvohru o Vilému Tellovi složil italský skladatel *Rossini*, jenž se narodil r. 1792 a zemřel r. 1868.

---

*

I.

Lesní kantony.

Za letních měsíců z celého světa přijíždějí lidé do Švýcar, aby shlédli mohutné horské velikány a všecky krásy, které tam příroda vytvořila. Do oblak vztyčují své hlavy alpští obrové, a hlavy ty jsou pokryty bílými ledovci i za největšího vedra srpnového. Mezi horami prohlubují se divoké rokliny, na jejichž dně dokonalo život na tisíce nešťastných cestovatelů. Se skal řítí se hlučící potoky, voda jejich se tříští o balvany a rozpěněna jako tekuté stříbro pádí úžlabinami do krásných, tichých jezer.

Avšak ne pouze rozervané, skalnaté hřbety hor vidí cizí poutník. Také usměvavé lesíky na úbočích zvolna se sklánějících, také rozkošná zelená údolí s čistými dvorci a půvabnými vesnicemi, také rozlehlé rovinaté louky, na nichž se pasou veliká stáda krav. A všecko je vidět najednou: tyto louky, tato zapadlá údolí, jasně zářící hladinu jezer, pohostinné dědiny, výstavná města, nakadeřené lesy — a dál a výše strašidelné skupiny skal, příkré

stěny nesmírných vrchů — až všecko mizí pod nebeským blankytem blýskajícími třpyty ledovců.

V těchto končinách strašných a zároveň divukrásných obývá lid zdravý, statný, veselý, mírumilovný a — svobodný. Vítá a hostí zvědavé cizince, má se celkem dobře a vášnivě miluje svoji zemi. Je svoboden, zákony sám si dává a volí si muže vždy na určitou dobu, kteří jménem lidu vládnou švýcarské republice.

Švýcaři byli volni od pradávna. Ale nezřídka bylo jim krutě o svobodu zápasiti. Vzpomínají na ty zápasy a vděčně uctívají památku oněch svých předků, kteří se v nich proslavili statečností a moudrostí.

Srdcem švýcarské země byly tři kraje spolu sousedící a ze všad obklopené a prostoupené zachmuřenými hradbami hor. Krajům těm se říkalo a do nynějška říká kantony. Poněvadž pak byly hojně zalesněny, sluly lesními kantony. A jména jejich byla: Schwyz, Uri a Unterwalden.

Nikdo nad nimi nevládl: ani kníže, ani vévoda, ani král, ani císař. Vladaři zemí okolních měli na tři lesní kantony nezřídka zálusk a chtěli si je podrobiti. Ale nepodařilo se jim to. S velkým vojskem nebylo možno do alpských hor se vydati, a drobné čety žoldnéřské ničeho nepořídily. Každý Švýcar byl výborný střelec, po horách lezli jako kamzíci, jedině sami znali schůdné stezky a nepřátelským vetřelcům snadno nachystali hrob v černých skalních propastech.

V lesních kantonech nikdo neporoučel, jen každý sobě sám.

V severních od Švýcarska zemích panovali mocní králové němečtí. Vedli často krvavé války s panovníky jinými — a pověsti o těch válkách a o slavném dvoře králů německých přinášeli poutníci do lesních kantonů švýcarských.

Lid švýcarský netoužil po bědách válečných; kdož by po nich toužil! Ale jak byl prostosrdečný, pociťoval velkou úctu před mocnými německými králi. A poněvadž se domníval, že mocní panovníci jsou vždy také nejvýš spravedlivi, rozhodl se, že si vyvolí krále německého svým vrchním soudcem. Napsána smlouva. Král německý v ní prohlásil, že Švýcaři jsou národ svobodný a Švýcarsko že jest zemí jejich — a Švýcaři zas ve smlouvě prohlásili, že spory jejich, kdyby se jaké staly, má rozsuzovati král německý.

Obyvatelé lesních kantonů se domnívali, že vykonali skutek rozumný. Ale k ustrnutí svému za nedlouho se přesvědčili, jakou učinili chybu. Měli přec mezi sebou mnohé rozvážné a moudré muže, které mohli ustanoviti soudci nad sebou, jak bývalo za starodávna. Ale oni věřili, že soudce cizí souditi bude nestranněji. A bude-li tím soudcem sám německý král, najisto se rozsudku jeho každý pokorně podvolí.

Neblahé to bylo rozhodnutí! Král německý nemohl se přestěhovat do Švýcar, aby tam spory rozsuzoval. Místo sebe vysílal jako soudce, neboli f o j t y, pyšné, pánovité šlechtice, ti si upravili

sídla v pevných hradech a jali se nikoliv spravedlnost vykonávati, nýbrž lid sužovati, na svobodách i majetku zkracovati, a zkrátka stali se Švýcarsku metlou, hrajíce si na jeho vladaře a pány.

Takovým zpupným utiskovatelem byl fojt Heřman Gessler. Takovými byli též fojtové Landenberger a Wolfenschiessen.

»Několikrát jsme se již loučili na vzbouřeném jezeře se světem . . .« (Str. 16.)

II.

Katani.

Tito fojtové měli život veselý. Přebývali v pohodlných hradech, platy dostávali tučné — a na práci neměli skorem nic. Toulali se po lesích s tlupami ozbrojenců, lovili dravou i užitečnou zvěř, medvědy i kamzíky, a při tom, kde se naskytla příležitost, trýznili švýcarský lid.

Kdykoliv se setkal rolník s rolníkem, pastýř s pastýřem, lovec s lovcem, stýskali si navzájem na toto řádění. Tiché štěstí prchlo ze švýcarských dolin a hor. A v srdce lidu nastěhovala se nespokojenost, hořkost, hněv a odpor proti pánovitým trýznitelům.

I mužové nejrozvážnější a povah nejmírnějších chvěli se nevolí, vidouce toto kruté pokořování svobodného lidu švýcarského.

Takovým úctyhodným mužem byl Werner Stauffacher, zeman ve Steinen ve Schwyzu. Byl zámožný, měl krásné sídlo podle silnice, právě u mostu přes horskou řeku.

Kdysi přijel v tato místa fojt Gessler s hejnem ozbrojenců. Stauffacher, jenž byl právě odpočíval na lavici pod lipou, uctivě povstal a uvítal královského soudce.

„Čí je tento dům?“ drze Gessler se otázal; věděl‘ dobře, čí dům jest, a Stauffachera osobně také znal. A nedbaje odpovědi, surově se na překvapeného zemana obořil: „Vládnu zde místo krále a nestrpím, aby si sedlák stavěl domy, jak se mu uzdá. Nestrpím, aby sedláci si počínali v této zemi, jakoby neměli nijakého pána nad sebou. Chování takovému učiním rázně přítrž.“

To řka, jako rozkacený dravec se vzdaloval.

Stauffacher, jejž daleko široko každý ctil, hluboce byl zarmoucen tímto pokořením. Moudrá, ale rázná jeho manželka Gertruda všemožně se vynasnažila vymluviti mu trpký smutek.

„Všichni poctivci zde ve Schwyzu stěžují si na zběsilost fojtovu,“ vykládala svému manželovi. „A není tak pouze ve Schwyzu. Také v Uri a v Unterwalden podobně se fojtové chovají. Jsou to vesměs bezohlední katani. Jakmile k nám někdo zabloudí, ničeho neslyšeti od něho, nežli zpráv o nových a nových ničemnostech fojtů. Nemyslíš, muži, že by bylo na čase, abyste se sešli a uradili, kterak se zbavit tohoto násilnictví?“

Stauffacher se chmurně zadíval na svoji manželku.

„Burcuješ ve mně myšlenky,“ pravil, „které jsem dosud v nitru potlačoval. Ale jak můžeme my pastýři pustit se v boj s takovým pánem mocným?

Zajisté jen čekají fojtové na nějaký skutek nerozvážný, aby nás všecky zničili, aby nás zbavili všech práv, aby vypálili naše domy. A co s vámi? Se ženami a dětmi? Co s vámi se stane?"

„Bude-li nejhůře, zde s mostu snadno se skočí. Katanům do drápů se nedám."

Stauffacher dojat hrdinností manželčinou vypjal hlavu a řekl: „Děkuji ti, duše drahá! Rozhodla jsi — a váhavosti jsi mne zbavila. Ihned se vydám do Uri k Walteru Fürstovi a poradím se s ním. Znáš ho, jaký je to muž rozšafný. Řádění fojtů stejně ho souží jako mne."

„Jdi, muži, a pořiď dobře." —

Cesta vedla Wernera Stauffachra přes městečko Altorf. Tam setkal se s Vilémem Tellem, jenž měl za ženu dceru Waltera Fürsta.

Přišli na prostranství, na němž zedníci stavěli rozlehlou, pevnou budovu, hlubokých základův a tlustých zdí. Byla to obrovská věznice, kterou dal budovati fojt Gessler. Pochopové jeho dozírali na dělníky, které ze vsí násilím do práce vehnali. Nebyli to dělníci zjednaní za plat, nýbrž obyvatelé vesnic, kterým fojt prostě poručil, aby šli pracovat. Stavěli si věznici pro sebe!

„Tady se nezdržujme!" pobídl Stauffachra Vilém Tell.

„Ó, raděj nežít, nežli tohle vidět!" bolestně vzdychl Stauffacher.

Hovorný kameník, zaměstnaný při stavbě, přitočil se k oběma příchozím a řekl: „Což kdybyste

spatřili sklepení ve věžích! Kdo tam se dostane, tomu buď Pánbůh milostiv!"

Vilém Tell ztlumeně odvětil: „Co ruka vystavěla, ruka zase může skácet."

A znovu pobídl Stauffachra, aby se vzdálili.

Avšak té chvíle ozval se rachot bubnu. Dělníci na stavbě ustali v práci, čekajíce, co se stane. Několik ozbrojenců přišlo, a s nimi hlasatel, nesa jakýsi klobouk.

Co s tím kloboukem?

Hlasatel stanul a oznamoval: „Jeho milost královský fojt přikázal, aby tento klobouk vztýčen byl na vysoký sloup. Je to klobouk jeho milosti fojta. A jako jemu každý Švýcar povinen je vzdávati čest jako svému pánu, tak od nynějška musí se činiti tomuto klobouku. Kdo kolem půjde, pokorně smekne a před kloboukem poklekne. Neučiní-li tak, přijde o život i o svůj statek. Král chce takto poznati poslušné své poddané!..."

Lid poslouchal ustrnulý. A reptal a pěsti svíral. Klobouku že se musíme klaněti? Fojtovu klobouku? Kdo to jakživ slyšel!

Tell řekl Stauffachrovi: „Buďte s Bohem, pane Wernere. Slyšeli jsme..."

„Ano, slyšeli jsme. Ale nespěchejte tak! Co se to s námi děje?"

„No, vždyť jsme slyšeli, pane Wernere."

„Ale promluvme si, co počít!"

„Slova pranic neulehčí srdci těžkému."

„A vy tohle chcete bez reptání snášet?"

„Uchylme se každý ve svůj dům. Snad tyto trýzně za čas přestanou."

„A nemyslíte, že bychom se měli s jinými poradit?"

„Dejte mi pokoj s poradami, pane Wernere! S Bohem!"

„Na vás tedy vlast nemůže počítat?"

„Až začnete namístě slov skutky, rád se dostavím. Ale nyní jdu. Žena a děti mne očekávají."

A pospíšil k horám. —

Werner Stauffacher schýlil zarmoucenou hlavu a namířil jinudy za svým cílem. Kus za Altorfem potkal venkovana, udýchaného a plachého.

„Pane Wernere!"

Stauffacher naň pohleděl.

„Nepoznáváte mne, pane Wernere?"

„Ach — buďte zdráv, Konráde Baumgartene! Co nového v Unterwalden? Veselého zajisté ne mnoho."

„Prchám odtamtud — a přímo k vám, pane Wernere."

„Ke mně?"

„Ano, abych vás poprosil o útulek na nějaký čas."

„Co se stalo?"

„Honili mne jako zvěř."

„Fojtovi —?"

„Ano, fojtovi drábové. Ale — pane Wernere — mohu tady mluvit bezpečně? Neposlouchají nás skály a stromy, aby o mně pověděly našim utiskovatelům?"

Stauffacher bezděky se rozhlédl.

„Sedněme zde na kámen, na volné místo, aby nás nemohl nikdo tajně poslouchat. Co se vám stalo?“

„Neštěstí, pane Wernere. A zase štěstí! Neboť nebýt Viléma Tella, teď bych nebyl mohl s vámi mluvit.“

„Rozčilujete mne. Nebýt Viléma Tella, pravíte?“

„Vskutku, pane Wernere. Dnes dopoledne jsem zabil fojta.“

Stauffacher sebou pohnul všecek vyděšen.

„Fojta Wolfenschiessena. Kácel jsem v lese dříví, když tu ke mně přiběhne manželka má k smrti ustrašena. Že prý fojt k nám přišel, lál, hanobil a tupil ji, jako s otrokyní jednal — a dosud prý je v domě, jako ve svém si počíná a posmívá se mně i manželce. Rozhněval jsem se a letím domů. Fojt se na mě osopil — já jsem vzal sekeru a rozpoltil mu hlavu...“

„Vy že jste to učinil?“ zaúpěl Stauffacher.

„Odměnou za vše, co on napáchal. Ale pak se musila žena jinde skrýt a já — poněvadž se žoldnéři blížili — musil jsem prchnout. Pádili za mnou. Nadběhl jsem si, přeletěl do Uri a tam po strmých hřbetech k jezeru. Převozníka jsem zastihl a žádal, aby mne převezl do Schwyzu. Ale té chvíle, jak víte — dnes dopoledne — strhla se divá bouře větrná, hrom burácel a jezero bylo jako ve varu. Přívozník se bál vydat se na vodu. Prosil jsem jej na kolenou, zapřísahal jsem jej, vysvětloval, že ozbrojenci každou minutou mne

mohou dohonit. Uprosit se nedal. A byl bych nyní najisto už hluboko ve hradním vězení, kdyby se byl náhodou neobjevil Vilém Tell. Lovil v lese a v ona místa přišel. Vypověděl jsem mu svoji událost. On přemlouval převozníka, aby mně vyhověl a vysvobodil život můj. Ten člověk byl však tvrdý jako kámen. Bouře zatím zuřivě šlehala vzedmuté vlny. Ozýval se už dusot koní mých pronásledovatelů. A tu Tell se rozhodl, rychle odvázal loďku, zabral do vesel a — zachránil mne! Život svůj vydal v šanc. Několikrát jsme se již loučili na vzbouřeném jezeře se světem. Zahlédli jsme ještě, jak tlupa žoldácká ze vzteku zapálila převozníkovu chatu a krvežíznivě nebožáka ztýrala. A on přece za nic nemohl. Tell vítězně ovládl vzkypělé vlny — neboť je, jak víte, stejným mistrem u vesel jako když luk napne a ke střelbě se chystá. A spasil mne."

V obličeji zesinalý, Stauffacher vyslechl tyto úžasné zprávy.

„Vy že jste tedy, Baumgartene, —"

„Ano, pane Wernere, stalo se tak."

„A Tell vás zachránil?"

„Když vstupoval do loďky, vroucně zašeptal: ‚Bůh vás posil, moje ženo a mé děti!...' Po celou zoufalou plavbu ani nemukl. Ale hrdinsky odolal rozzuřeným vlnám. Nežli jsme se rozešli, podal mi pravici."

„Mluvil jsem s ním před chvílí," pravil Stauffacher. „Ani slůvkem se mi nezmínil."

„To on už je takový."

„A vy jdete ke mně, Baumgartene? Dobře, že jste si na mne v těžké době vzpomněl. Pospěšte! Má žena vás vlídně uvítá. Já mířím k starému Walteru Fürstovi.“

Stauffacher pokynul na pozdrav Konrádu Baumgartenovi. Všiml si však ještě, že je na šatstvu krví potřísněn.

„Řekněte ženě, aby vám dala nějaký můj oblek. Musíte se převleknout.“

III.

Arnold z Melchthalu.

Stauffacher nezastal Waltera Fürsta doma. Uvítala jej jeho manželka, stařena vetchá, napolo hluchá, ale krásných, mladistvých, milých očí. A seznámila ho s mladým rolníkem, jenž u nich právě prodléval:

„Arnold z Melchthalu z Unterwalden."

„To je mé jméno, pane Stauffachře."

„Je mi povědomo. O vašem otci jsem leccos slyšel. Ve vsi na jeho slovo mnoho dají. Povážlivý a zkušený prý to muž."

„Chvála ta mě blaží," řekl Arnold. „Ale zároveň mně srdce rozdírá."

„Jak tomu rozumět?"

„Jsem už od včerejška v tomto domě. Unikl jsem landenberským pochopům."

„Co se stalo?"

„Oral jsem s párem volů. V tom slyším z nedalekého lesa hluk. Fojt Landenberger se sborem svých pacholků byl tam na lovu. Nevšímám si jich a orám. I přikvačí jeden z těch drábů a

žádá, abych voly odpřáhl a vydal je. Vymlouval jsem mu to nejdřív mírně, řka, že volů pro svá pole potřebuji. Ale když na mne spustil s neslýchanou drzostí, že sedlák sám si má při orání tahat pluh, chce-li jíst, a když násilím mně odpřáhal ta krásná zvířata, nepřemohl jsem v sobě spravedlivého hněvu. Otku jsem chytil a pacholka uhodil přes ruku. Přerazil jsem mu prst."

„Přenáhlil jste se," vece Stauffacher. „Snad by vám byli voly zase vrátili."

„Nikdy by mně jich nevrátili. A také nevrátí, neboť se jich zmocnili. S převahou jsem nemohl zápolit a prchl jsem. Což o to! Ale můj otec! Co s ním se poděje? Fojt naň nevraží, poněvadž se k němu vždycky choval uctivě sice, ale hrdě, jak se sluší na svobodného muže. Poprosil jsem pana Fürsta, aby zašel do Unterwalden a vyzvěděl, jak se má můj ubohý otec. Očekávám, že se vrátí co nevidět."

„Pravíte, že jste zde již od včerejška?"

„Od včerejšího odpoledne."

„A tudíž nevíte, co se událo s fojtem Wolfenschiessenem?"

„Co se událo, pane Stauffachře?"

Stauffacher vyprávěl, co byl slyšel od Konráda Baumgartena. Arnold z Melchthalu byl všecek ohromen.

„Událost stihá událost," povzdychl. „A vše nás žene k nějakému činu. Jenom kdyby zde byl již pan Fürst!"

Pan Walter Fürst, bělovlasý staroch, právě přicházel. Na čele měl mraky, ruce se mu chvěly.

Spatřiv Stauffachra, vroucně jej uvítal a zjasnil na okamžik obličej. Avšak právě jen na okamžik. Když naň Arnold z Melchthalu vyhrkl toužebnou otázkou, jak že se daří otci, tvrdě odvětil: „Počkej! Na truchlivé zprávy dost pokdy."

„Pane Fürste! Na truchlivé zprávy pravíte? Nikoliv! Na ty není pokdy! Pro všecko na světě vás prosím, abyste bez obalu řekl, co se stalo mému otci."

„Onemocněl."

„Jak říkáte — onemocněl? A chcete vlastně říci, že je — pro smilování boží! — že je snad mrtev?"

„Není mrtev."

„Nuže, co se stalo? Pane Fürste, jsem povahy silné, řekněte ryzí pravdu! Mučili jej?"

Walter Fürst se posadil a mlčel.

„Vaše rozpačitost mne vraždí, pane Fürste," hlasem rozechvěným naléhal Arnold.

„Povím tedy, co se událo. Ale nevyčítej mně někdy, že jsem zapomněl na lidské milosrdenství. Landenberger, když jsi prchl po prudkém výpadu proti jeho pacholkovi, zavolal starocha a žádal zvědět, kam jsi se skryl. Otec tvůj se zapřísáhal, že o tobě neví; a měl pravdu. Fojt však nevěřil a vybuchl: ‚Když mi unikl syn, mám tebe!' Zavolal svou rotu, poručil starocha k zemi povalit a —"

„Pane Fürste!" zasténal Arnold, spínaje ruce.

„Ostrou ocelí mu vypíchli oči..."

„Pane Bože na nebesích!“ křečovitě zalkal statný muž. „Oči? Obě oči?“

„Obě oči.“

„Hrůza!“ povzdychl Stauffacher.

„A je tedy slepý? Mou vinou zcela slepý?“

„Řekl jsem již. Nikdy světla slunečního neuvidí.“

„Och, nešťastný, nešťastný můj otec! Největší nebeský dar jsou oči. A on tedy je slepý, jest odsouzen k věčné tmě... Již se nikdy nepotěší zelení luhů, nikdy nespatří květů lučin. A tak se rád kochal vyhlídkou do krajiny... Proč se tak žalostně na mne díváte, pane Fürste? Ach, ovšem, mám dvě zdravé oči a nemohu dát jedno tatínkovi...“

„A potom ještě,“ pravil Fürst, „abys věděl o neštěstí veškerém! Fojt tvého otce vyhnal z domu, nedovolil, aby si co s sebou vzal, nežli pouhou hůl.“

„Tedy tak!“ žalem zdrcen Arnold zašeptal. „Slepému starci zanechal jen hůl! — Ó, jaký jsem ničemník! Na svou bezpečnost jsem pamatoval a na otcovu jsem zapomněl. Ubohý, přenešťastný můj tatínku!... Ale takhle to, pane Fürste a pane Stauffachře, nechat nesmíme!“

Arnold z Melchthalu náhle se vzpřímil, povstal a oči mu zahořely.

„Stydím se,“ pokračoval, „že se tu jako baba skrývám — v útulku srdečně mi poskytnutém. Dost té opatrnosti a strachu! Já půjdu na fojta a vyžádám si od něho otcův zrak! Na životě pranic

mi nezáleží. Svou palčivou bolest musím zchladit jeho krví."

„Co proti němu zmůžeš?" konejšil jej Fürst. „Dlí na svém hradě, čeládky má hejna kolem sebe."

„A nás je ještě víc!" zaburácel Arnold. „Té bídy a toho mučení má celé Švýcarsko již po krk. Svolám pastýře a budu jim vypravovat, co učinili mému otci. Byť všecky naše chaty vypálili, zbývá nám klenba nebeská, a ta svobodnému lidu zatím stačí."

„Opravdu, co kolkolem se děje, toho je přespříliš," pravil Stauffacher, pozíraje na Waltera Fürsta. „Tady v Altorfu budují naší svobodě hrob. A ještě nutí lidi, aby sami hrob ten zdili pro sebe."

„A což jsme bezbranni?" horlil Arnold z Melchthalu. „Neučili jsme se již jako děti napínat luk a mávat sekerou? Kdo je vražděn, má přece právo, aby se bránil!"

„Neusuzujte vy oba o mně křivě," mávl rukou Walter Fürst. „To byste mně ubližovali. Můj bol nad osudy naší vlasti není lehčí bolu vašeho. Kdyby tři lesní kantony smýšlely jako my zde smýšlíme, snad by se mohlo něco zařídit."

„Zavolá-li Uri," ohnivě prohlásil Stauffacher, „Unterwalden pospíší a Schwyz se k nim přidá. To je mé přesvědčení."

„Za Unterwalden ručím!" zvolal Arnold. „Mám tam mnoho přátel, a ti mé výzvy uposlechnou. Jsem jist, že hrůzné zmrzačení mého otce pohnulo každým... Ó, pane Fürste, pane Stauffachře! Jsem

mladík vůči vám, ale nepohrdejte mou radou! Nežene mne v zápas nepokojná krev, nýbrž bezedné neštěstí, jež dračím spárem dusí naši vlast a nás všecky. Netrpme nadále útisků bezectných trýznitelů! Vaše pověst je tak čestná, vás obou lid bezděky jako vůdců si váží. Pokyňte, zvolejte, aby se bránil! Neučiníte-li tak, co se s námi na konec stane?"

„Odpovězte, pane Fürste!" důtklivě se ozval Stauffacher. „Čekám netrpělivě na vaši radu."

„Nežli se začneme brániti," namítl Walter Fürst, „je třeba vyslechnout, co míní nejvážnější mužové ze tří kantonů. Vysloví-li se pro svorný postup, úspěchu se minout nemůžeme. Opakuji však: svorný postup!"

„V ten doufám!" živě svědčil Arnold z Melchthalu.

„Ty si tedy vezmeš na starost Unterwalden," pokračoval Walter Fürst. „Nevyháním tě však — jsi mým hostem —"

„Jen se nestrachujte, pane Fürste! Znám tisíceré skrýše, jež mne uchrání, kdykoliv bude třeba."

„Ve Schwyzu jednejte vy, pane Stauffachře, a já zařídím všecko v Uri."

„Ale jak se dohodneme a jak si povíme, že se nám věci daří?" otázal se Arnold.

„Můžeme se sejít v přístavu Treibu," navrhl Stauffacher. „Tam se uchylují kupecké lodi, plující po velkém jezeře. Je tam vždycky hlučno, snad si nás nikdo nepovšimne."

„Tak bezstarostně a veřejně nemožno jednat," odporoval Walter Fürst. „Ale poslyšte! Od jezera na levo, cestou k Brunnen, naproti Mythensteinu je v lese malá lučina. Pastýři ji nazývají Rütli. Je to prostora, na níž byl les vykácen. A zrovna je tam hranice mezi Uri a Unterwalden. Skrytými stezkami se tam dostaneme — a vy, pane Stauffachře, přeplavíte se v lodici. Na Rütli každý z nás přivede deset důvěrníků, o jejichž poctivosti budeme přesvědčeni. A tam s pomocí boží se uradíme, co začít."

„Souhlasím!" řekl Stauffacher. „Pravice si podejme! Jsme tu tři muži ze tří zemí. Jako my stejně cítíme, — za stejným cílem půjdou naše země. Na výboj i obranu, na život i na smrt."

Walter Fürst a Arnold nadšeně provolali: „Na život i na smrt!"

»Zbytečně se strachuješ, milá ženo. Do večera se vrátíme . . .« (Str. 38.)

IV.

Na Rütli.

V obláčcích plul měsíc — a mléčná záře odrážela se od blyskotavých ledovců, zalévala strmé stráně hor, pronikala korunami hvozdů, stápěla se v zrcadelné hladině jezera. Nad směsicí úbělu a černých stínů, nad divokými valy nesmírných vrchů, nad pásy zachmuřených lesův a nad strašnými propastmi plynul bledý kotouč měsíce. Alpy spaly ve vlahé noci zářijové — a ze spánku nebudil jich ani vánek.

Z vesnice na úbočí pod lesem rozlehl se roh ponocného. Zatroubil dvě po půlnoci. A ihned potom z táhlého údolí zalkal zvon. To v klášteře se mniši svolávali k nočním nešporům. A zvon umlkl — měsíc vysunul se ze zajetí obláčkův a jásavě si poskočil nad spícím Švýcarskem . . .

Na travnatou mýtinu uprostřed rozlehlého hvozdu vstoupili dva muži. Konrád Baumgarten a Arnold z Melchthalu to byli. Dva nešťastníci z Unterwalden. A za nimi ze stínů se vynořilo devět mužů jiných.

„Jsme tu první!“ hlesl Baumgarten.

„To je v pořádku,“ odvětil Arnold. „Kdo nejtíž bolest cítí, nejhorlivěji hledá pomoci. A my v Unterwalden jsme největší ubožáci. Připomněl jsi Stauffachrovi dobře den a hodinu?“

„Ne jednou! Několikrát jsem mu to připomínal. Ale oni ze Schwyzu musí sem opatrně! Po jezeře v lodicích. A mají nejdál.“

„Walter Fürst a lidé z Uri mohli by zde již být,‘ mínil Arnold z Melchthalu. „Včera jsem tam zašel a shledal jsem, že je staroch pln odvahy.“

„Přátelé!“ otočil se Baumgarten k mužům, tiše v pozadí stojícím. „Snad abychom sehnali hrst klestí a zažehli zde mírný oheň? Bude to bratřím z Uri znamením, kam zamířit. Mají cestu neschůdnou, přes rokle a skály. Aby nezbloudili.“

Za minutku zaplál oheň, a dým z něho jako šedý sloup letěl svisle nad koruny smrků.

„Tady jsme!‘ ozvalo se z protějšího kouta.

„Pan Stauffacher! Srdečně vás vítáme! A s vámi všecky přátele ze Schwyzu.“

„Šibal měsíc dal nám co proto,“ Stauffacher si postěžoval. „Jezero je jako pánev s tekutým stříbrem. Marno se pídit po stínu. Kdyby vyzvědači Gesslerovi byli na blízku, na sto kroků by nás byli poznali. Ale večer měli velkou pitku na hradě. Šťastná náhoda!“

„Jsou to muži spolehliví, které jste vybral, pane Stauffachře?“ šeptem se otázal Arnold z Melchthalu.

„Hanba by bylo, kdybych řekl, že za ně ručím. Samo se to rozumí. Seznamte mne s přáteli z Unterwalden. A já vás seznámím se svojí družinou.“

„My pana Stauffachra známe!“ hlásili se muži z Unterwalden. „Kdo by neznal pana Stauffachra!“

A všichni jej obklopili a prudce mu tiskli pravici.

„Tak tedy mne znáte!“ potěšen Stauffacher je zdravil. „A mimo mne dojista i leckoho z mých druhů. Obejměte se navzájem. Tak jako se obejímá Schwyz s Unterwalden.“

Hranatí muži tichými pozdravy se seznamovali.

„Uri je zde také už!“ radostně hlásil Baumgarten, ukazuje na světélko, míhající se temnotou lesní.

Světélko se vypletlo z hlubin stínů — a Stauffacher pospíšil uvítat starého Waltera Fürsta.

„Oznamuji deset bratří a sebe!“ uváděl se Walter Fürst, tiskna Stauffachrovi pravici. „Je to sem na Rütli slotná cesta! Nohy aby si člověk přelámal. Ach, koho vidím: Pana Redinga, schwyzského korouhevníka, a pana Konráda Hunna! Buďte zdrávi!“

„A koho vidím já!“ zaliboval si Stauffacher. „Pana faráře Rösselmanna z Uri!“

„To zajisté vás těší, pane Stauffachře, není-liž pravda?“ řekl k tomu Walter Fürst. „Nuže, pozdravte se všickni!“

„A kde je Vilém Tell? Váš zeť?“ otázal se Stauffacher.

„Má svou hlavu. Nic však nevadí, nezklame nás.“

„To vím. Sám se ke mně vyjádřil, že si na porady nepotrpí. A viděl-li jste svého otce, Arnolde z Melchthalu?“ Stauffacher otočil se k nešťastníkovi z Unterwalden.

„Viděl jsem jej, pane Stauffachře, ale on mne spatřit nemohl! Na jeho oči jsem položil ruku a touha po pomstě mnou znovu zalomcovala.“

„Zkroťte ji prozatím! Přišli jsme sem, abychom se vážně uradili. Cit pomstychtivosti bývá rádcem špatným.“

„Pravdu díte, pane Stauffachře,“ ozval se Walter Fürst. „A přiznávám, že takovéto chvíle jsem se nenadál pro zbytek svého života. Na půdě otcovské musíme se slézati, jako bychom byli nějakými loupežníky. Nemožno-li však jinak, pod pláštěm tmy se usneseme, kterak obhajovat svého práva a své svobody.“

Sbor třiceti a tří mužů seskupil se kolem ohně. Ze řady vystoupil kněz Rösselmann a pravil: „Sešli jsme se ze tří zemí a zastupujeme tudíž celou vlast. Sněmujme podle starých obyčejů. Bůh nám dopomoz k úmyslům zdravým a poctivým!“

„Sněmujme! Sněmujme!“ zahučelo ze všech úst.

„A vztyčte meče!“ žádal Rösselmann.

„Koho zvolíte k té cti, aby meče vztýčil?“ zeptal se Walter Fürst.

„Nechť učiní to Schwyz, neboť všichni jej pokládáme za svůj kmen,“ mínil Rösselmann.

„Zde jsou meče, pane Stauffachře!“ Walter Fürst přikročil ke svému příteli. „Nemůže se jich dostat nikomu zasloužilejšímu.“

„Nikoliv mně, ale stáří budiž čest!" pravil Stauffacher a přijal meče.

Korouhevník Reding, jenž kráčíval v čele švýcarských bojovníků, když táhli časem s německým králem do Italie, zvolen hlavou sněmu. Postoupil do středu a přísahal, že chce vždycky sloužiti jen právu . . .

A rokovalo se.

Stauffacher ujal se slova prvý. Znal dějiny své vlasti a vylíčil je stručně, ale jímavě. Před tisícem roků ż dalekého severu přišel do Alp kmen Švýcarů. Nalezl zde pustiny, skály, divoké lesy, v nichž proháněla se dravá zvěř. V potu tváří vymýtil části lesů, zoral půdu a příbytky si vystavěl. Švýcaři ctili staré a moudré muže svého kmene, poslouchali jejich pokynův a rad, avšak vládce nějakého nikdy nad sebou neuznali. Jen soudcem si vyvolili krále německého. Svobodu jejich musil jim písemně stvrditi. Ale nyní zlotřilí zástupci nejvyššího soudce zacházejí se Švýcary jako s otroky. „Toho trpět nesmíme a nebudeme! Zde za nočních chvil, ztrýzněni žalem nad strastmi lidu a vlasti, dohodneme se, co počít. Snad poselství abychom vypravili ke králi —"

„V míru a pokojně budeme hleděti věc svoji vyříditi!" souhlasil se Stauffachrem starý Walter Fürst.

Konrád Hunn ze Schwyzu rychle se ujal slova: „Pan Stauffacher sám ví, kterak jsem pochodil se svou stížností u dvora královského. Dívají se

na nás pohrdlivě a pánovitě; vážného posouzení svých stesků se nedočkáme."

„To je také moje řeč!" svědčil Konrád Baumgarten.

„A moje rovněž!" zvolal Arnold z Melchthalu. „Bídáctví, jehož se na nás dopouštějí fojti, nezbavíme se, dokud se sami nevzchopíme k činu. Kdo nás do zbraní zavolá, tomu se přihlašuji ihned."

„A my také!" dotvrdilo téměř celé shromáždění.

Toliko Walter Fürst a kněz Rösselmann radili k mírnosti. Stauffacher vyzval sněmovníky, aby po řadě pověděli, co se jim událo. Byly to příhody hluboce trapné. Nejnižší dráb fojtský troufal si sužovati kteréhokoliv Švýcara. S rozhorlením řečníci připomněli, kterak v Altorfu staví se vězení, kterak Gessler na potupu vztýčiti tam dal klobouk a nakázal, aby se mu lid klaněl. Sněmovníci mluvili po řadě — a spousta mrzkých hříchů, kterých se dopouštěli fojtové, čím dál vzrůstala.

Ohnivější mužové naznačili všecek plán, jak podniknouti vzpouru na obhájení svobody. Nejdřív bude nutno zmocniti se dvou fojtských hradů, Rossberga a Sarrena —

„Nuže," povýšeným hlasem zvolal starý Walter Fürst, „vyslechli jsme dosti. Co musí být, staň se! My rozboříme hrady a vyženeme fojty s jejich pacholky. Ale pokud možno — bez krve! Král uzná oprávněnost naší obrany. A kdy začneme? Můj náhled je, abychom přes zimu počkali. Zatím pronikne náš zámysl do srdcí všeho švýcarského lidu."

„Ale všecko se také může prozradit," namítl Stauffacher.

„To ne!" odpíralo se kolkolem. „Zrádce se nenajde."

„Ale bude to čekání dlouhé," vyčítali jiní.

Korouhevník Reding, jenž rokování řídil, vyslovil se takto: „Vyčkejme přes zimu. A připravujme se. Však hleďte! Na horách již jitro prosvítá. Rozejděme se, nežli nás překvapí bílý den."

Rozohnění spiklenci dojati pozorovali ranní červánky.

Kněz Rösselmann promluvil slavnostně: „Při tomto světle, které nás pozdravuje, složme přísahu! Chceme býti národem bratrů, v každé bolesti, v každém nebezpečenství. Přísahejte!"

A veškero shromáždění hlasně odříkávalo za knězem: „Chceme být svobodni, jako byli naši otcové. Smrt zvolíme raději, nežli život v otroctví. Chceme důvěřovati jen Bohu nejvyššímu a ne se obávati přemoci lidské..."

Mužové přísahali, zvednuvše tři prsty. A pak se všichni navzájem objali.

Taková byla přísaha Švýcarů na Rütli.

V.

Vilém Tell.

Z domu Viléma Tella, vystavěného na mírném horském úbočí a zakrytého mimo volné průčelí se všech tří ostatních stran korunami ovocných stromů, bylo zříti čarovný obraz divoké krajiny, porostlé černými lesy. Snad tato vyhlídka se svým unášejícím půvabem vypěstovala ve Vilému Tellovi ohnivou náruživost loveckou. Neměl-li při sobě luku a šípů, jako by mu ruka chyběla. Jakmile obstaral nevelíké svoje políčko, pryč ho to lákalo — do temnot lesních, kde se potulovali bručiví medvědi, na srázné skalní tesy, na něž rádi přicházeli kamzíci, — a ničím mu nebylo, zašlo-li náhle slunce a pustá tma zahalila kraj neproniknutelným závojem. Ať bylo ve dne nebo v noci, vyslal-li Tell za něčím svůj šíp, nikdy tento šíp neletěl na plano. V celém Švýcarsku nebylo mistrnějšího střelce nad něj.

Kromě obchůzek loveckých Tell po jiné zábavě netoužil. Byl zádumčivý, málomluvný, společnost ho nevábila. Unaven a vysílen navracel se z lesů

vždy přímo domů, kde mnohdy ve velkých starostech očekávala jej dobrá manželka Hedvika.

Nejednou trpce mu vytýkala, do jakých úzkostí ji uvádí svou vášní loveckou. „Vidím tě v duchu, jak jsi zbloudil v pustých ledovcích, jak jsi se chybil při skoku se skály na skálu, jak tě kamzík strhl do hloubi. A jindy opět se děsím, že tě zasypala lavina, anebo že pod tebou povolil zrádný kámen a ty se řítíš do rokle, za živa tam pochován. Tvoje zaměstnání jest opravdu neblahé. Co chvíli můžeš srazit vaz.“

Tell chlácholíval laskavými slovy hodnou manželku: „Mám-li zdravé smysly, sílu a obratnost, a myslím-li na Boha, nebezpečenství se mně vyhne. Nestrachuj se o mne, hodná ženo!“

Když se dověděla, jak rekovně zachránil Konráda Baumgartena, byla naň sice hrda, ale nemohla mu přece beze všeho prominout, že se vydal v takové nebezpečenství.

„Byl to čirý zázrak, že jsi unikl smrti. Což pak jsi na ženu a na děti nepomyslil?“

„Ba pomyslil. A právě že jsem na vás myslil, zachránil jsem otce jiným dětem...“

Tellovi měli dva syny, Waltra a Viléma. Waltrovi, jenž měl jméno po dědečkovi, bylo deset, Vilémovi, který se jmenoval po otci, devět let. Oba byli stateční chlapíci, zvláště starší Walter. Střílet z luku dovedli znamenitě — a ustavičně se ve střelbě cvičili. Walter zdědil loveckou náruživost po otci, ale ovšem do lesa ještě nesměl. Za to se přímo vpíjel očima v otcův obličej, kdykoliv

Vilém Tell barvitě vypravoval, jaké ho zas potkalo lovecké dobrodružství. Stávalo se ostatně velmi zřídka, že se otec trochu rozpovídal.

Mladší Vilém byl miláček matčin. Viděl-li, jak se rmoutí z dlouhé nepřítomnosti otce Tella, přitulil se k matce a důtklivě sliboval, on že raději se bude zaměstnávati na poli a krávy že bude pást, než aby chodil střílet zvěř. Při tom omlouval příchylnost svoji k luku a šípům tím, že prý je dobře uměti zbraní zacházet, neboť se na stádo může někdy vrhnout medvěd nebo vlk, a co je potom do pastýře, jenž musí bezmocně patřit na ten drzý lup! . . .

Tellovu manželku Hedviku znepokojovalo také, že se fojt Gessler na jejího muže hněvá. Nedávno byl Vilém Tell na lovu a nevěděl, že Gessler pronásleduje s družinou krásného, stepilého kamzíka. Když tento kamzík náhodou mu přišel na druhé straně hvozdu na dostřel, Vilém Tell jej se skály srazil vlastním šípem. To Gesslera rozzuřilo. Nedbaje výmluv a vysvětlivek, ihned v lese odsoudil Tella na týden do vězení a mimo to poručil, aby pacholci odvedli z Tellova chléva nejlepší krávu jako pokutu.

„Zanech aspoň na čas těch loveckých výprav,“ žadonila Hedvika.

Avšak marně.

Po schůzce na Rütli, o níž byla cosi zaslechla, Hedvika tím naléhavěji přemlouvala manžela, aby se zdržel doma.

„Na Rütli jsem nebyl," Tell odpověděl. „Na schůze si nepotrpím. Bude-li však otčině potřebí mé pomoci, půjdu."

„Tebe si Gessler nejdřív vyvolí za obět! Nezapomene, co jsi mu učinil."

„Mne nechá na pokoji," konejšil Tell manželku. A vypravoval jí, co se mu onehdy přihodilo, brzy potom, co vyšel z vězení. „Lovil jsem u Schächenthalu v divoké pustině. Nikde lidské stopy. Octl jsem se na skalní pěšině zcela úzké. Nad stezkou příkré tesy skal a pod ní hluboká propast, v níž hučí řeka. V tom proti mně jde fojt Gessler. Byl rovněž sám, družina jeho se kdesi pozdržela. Setkali jsme se muž proti muži, vedle nás hlubina. Sotva že mne fojt spatřil a poznal, a sotva že uviděl, že jdu proti němu dokonale vyzbrojen, zbledl jako stěna a třásl se. Zajisté se domníval, že za okamžik bude po něm veta. Ale já jsem k němu došel a uctivě ho pozdravil: ‚To jsem já, pane fojte!' Nevypravil ze sebe slůvka. Uvolnil jsem mu průchod těsně podle sebe a poslal jsem družinu za ním."

„Ale právě té velkomyslnosti ti neodpustí," děsila se Tellova manželka. „A nepromine ti, že jsi viděl, jak se chvěje."

„Vyhledávat mne nebude. A já se mu vyhnu..."

VI.

Gesslerův ďábelský příkaz.

Po několik dnů Vilém Tell nevzdálil se ani na krok z domova. Bylo mu líto manželky, nechtěl ji zarmucovat. Aby zapomněl na lesy, na luk a na zvěř, horlivě opravoval rozmanité rolnické nářadí. Ale když již byl všecko, všecičko spravil, tím více se mu zasesklo po vycházce do přírody.

„Půjdu navštívit dědečka," oznámil kdysi po poledni. „Je krásně vlažno — a láká to k vycházce. Beztoho jsem děda neviděl ani nepamatuju. Waltře, chceš jít se mnou?"

„Tatínku, půjdu, půjdu!"

Obličej Tellovy manželky se zasmušil.

„Hrozím se něčeho, muži. Prosím tě, zůstaň doma."

„Což ani nesmím k tvému otci?"

„Tak to nemíním. Ale cesta jde přes Altorf. A tam prý včera přibyl se svými ozbrojenými pochopy fojt Gessler. Mohlo by se něco stát. Ne, muži, vzdej se té vycházky."

„Zbytečně se strachuješ, milá ženo. Do večera se vrátíme."

„Nuže, nedáš-li jinak, hocha aspoň zanech doma."

„Ne, maminko," vyskočil malý Walter, „prosím tě, půjdu s tatínkem! A něco ti od dědečka přinesu."

Tellova manželka z hluboka vzdychla.

„Bůh vás ochraňuj! Úzkostí se celá třesu."

„Ale proč, maminko?" chlácholil ji malý hrdina Walter. „Já již jsem také dávno dědečka neviděl."

Druhý syn, Vilém, přitulil se k matce a pravil: „Ať si jdou! Já zůstanu s tebou..."

Otec se synkem vypravili se tedy na cestu. Vilém Tell vzal s sebou jak obyčejně luk a toulec se šípy.

Pro malého Waltra byl to veliký svátek. Cestou jen mluvil, a pořád mluvil, a na steré věci se otce vyptával.

„Je to pravda, tatínku," ukazoval na vrch Bannberg, „že tam nahoře každý strom krvácí, když se do něho zatne sekerou?"

„Kdo ti to povídal?"

„Pastýř ze sousedstva. Stromy jsou tam prý začarovány. Kdo jim ublíží, tomu vyroste ruka ven z hrobu."

„Stromům se ubližovat nemá. Cítí rány jako živý tvor. A kdyby nebylo stromů, kam by to s námi došlo! Vidíš-li tam na vrcholcích ony bílé hroty, které se v obloze ztrácejí?"

„To jsou ledovce, tatínku. Z těch vychází bouře, která sype laviny do údolí."

„Pravdu povídáš. A kdyby nebylo lesů, laviny by zasypaly městys Altorf. Stromy jsou mu ochranou."

Walter se zadumal, přemýšleje o slovech otcových.

„Jsou, tatínku, na světě také země, ve kterých není hor?"

„Kdybys všecky naše hory přešel, sestoupil bys do krajů, které jsou docela bez hor. Tam řeky klidně tekou, neburácejí jako naše horské bystřiny. Všude kolkol rovina, všude úrodná pole, na nichž vyrůstá žito tak vysoké, že bys se v něm ztratil. A osady tam jsou plny ovocného stromoví."

„Ach, tatínku, proč se neodstěhujeme do takové krásné země? Proč tu jsme — v samé bídě a strachu?"

„Země je krásná, ale lidem blaze není. Nejsou volni jako my. Tam nesmí lovec svobodně do lesa —"

„A proč?"

„To smí jenom pán."

„A střílet zvěř není dovoleno?"

„Jenom pánovi."

„A proč to tak všecko je?... Škoda té krásné země! To raději zůstaneme tady..."

Přišli do Altorfu. Bylo tam mnoho venkovanů, kteří měli co činit se soudem. Zajel-li Gessler za čas do městyse, obesílal k soudu celé davy lidí.

Tell schválně zahnul do postranní ulice, chtěje se pokud možno brzy dostat ven. K dědovi měl z Altorfu ještě půl hodiny cesty.

Ze kterési chalupy nadběhl mu Konrád Baumgarten.

„Jak to? Vy v Altorfu?“ žasl Tell. „A nebojíte se?“

„V Altorfu mne nikdo netuší. A zvláště když tady prodlévá Gessler. Viděl jsem vás oknem a nemohl jsem odolati touze, abych vás pozdravil. Před chvilkou šel kolem pan Walter Fürst se Stauffachrem ze Schwyzu.“

Malý Walter vykřikl: „Dědeček je tady?“

„Nic nedělá,“ chlácholil jej otec. „Půjdeme k babičce — a děd se vrátí jistě hodně brzy. — Jak žijete?“ zeptal se Baumgartena.

„Jako zvěř v lese. Dnes spím zde, zítra jinde. Ale Švýcarsko má hojnost lidí dobrých a věrných. Hladovět mně nedají. Ani mojí ženě... Ale vy tady míříte k louce, na které je vztýčeno znamení naší hanby. Dva Gesslerovi žoldnéři hlídají tam jeho klobouk na tyči nasazený a zatýkají smělce, který se mu nepokloní a nesmekne. Ti vojáci zkusí dost a dost. Lid se jim pošklebuje, že hlídají fojta, pověšeného na tyči. Kluci a ženské na ně pokřikují — a dnes v poledne, když tady šlo kolem tyče hojně mužův a nikdo se neměl k poklonám, žoldáci už už chtěli zatýkat. I přikvačí farář Rösselmann, jenž právě šel k nemocnému, a postavil se s Nejsvětějším zrovna u té tyče. Kostelník zvonil a lid se klaněl. Nikoli však Gesslerovu klobouku...“

Tell vyposlechl tyto divné zprávy, podal Baumgartenovi ruku a bral se svou cestou.

Tělo Tellovo rázem ztuhlo. Nachýlil se do předu a zamířil . . . (Str. 47.)

Velmi brzy přišel, syna Waltra veda za ruku, na lučinaté prostranství hned za městysem. Mezi dvěma jabloněmi stála tyč, na ní klobouk a dole dva ozbrojenci s pikami.

„Hleď, tatínku!" živě hlesl malý Walter. „Tady je ten klobouk!"

„Nevšímej si ho. Čiň, jako by ho nebylo."

Ale sotva že učinili několik kroků, žoldnéř na ně vyrazil: „Ve jménu krále, stůjte!"

Tell odstrčil piku, kterou mu žoldnéř nasazoval na prsa, a klidně pravil: „Co mi chcete?"

„Neprokázal jste úctu klobouku. Půjdete s námi."

„Nenamáhejte se," s týmž klidem jako prve Tell odpověděl. „Půjdu tam, kam jsem mířil."

„Nikoliv! Do vězení s vámi!" hartusili vojáci a chápali se Tella spojenými silami.

Malý Walter se vyděsil a z plna hrdla křičel: „Pomoc! Pomoc! Chtějí tatínka odvést do vězení"

Ihned přichvátalo několik mužů. Farář Rösselmann byl s nimi, a též jeho kostelník.

„Proč cloumáte tím mužem?" přísně okřikl farář žoldnéře.

„Je to nepřítel králův a zrádce."

Tell se rozehnal pravicí a odhodil žoldnéře. „Co že? Já zrádce?"

Farář k tomu dodal: „Vždyť je to Tell, nad něhož řádnějšího občana není."

„Do vězení s ním!" sápali se naň zas oba žoldáci.

Zatím lidí přibývalo. Všecek ohromen objevil se také starý Fürst.

„Dědečku drahý!“ křikem jej vítal Tellův Walter. „Pomoz! Tatínka chtějí zavřít!“

„Pro Pánaboha!“ zaúpěl staroch Fürst. „Co se tu stalo, Telle?“

Žoldnéř zasyčel: „Zrádce je to! Neuctil fojta! Do vězení s ním!“

„Zadržte!“ opřel se žoldnéřům staroch. „Vždyť je to pořádný člověk! Ručím zaň!“

„Nechce fojta uznávat.“

„Lžeš, lotře!“ zahoukl vojákovi do obličeje Arnold z Melchthalu, jenž jakoby byl ze země vyrostl.

A lidí přibývalo. Stauffacher se protlačil až k vojákům, kteří se marně namáhali Tella se zmocniti. „Zmýlili jste se patrně, vojáci,“ pravil. „Na toho muže nesáhejte!“

„A vy se nám do toho nepleťte!“ drsně jej odbyl žoldnéř postavou vyšší. A dal si obě ruce k ústům a divoce houkl: „Je tady vzpoura! Na pomoc!“

Muži se chystali žoldáka srazit k zemi, když v tom z nedaleka ozvalo se troubení.

„Fojt přijíždí! Sám fojt!“ zašumělo hustými davy. A mužům i ženám mráz úzkosti zachvěl tělem.

Přijel na koni fojt Gessler se štolbou a s četnou jezdeckou družinou. Štolba pobodl koně a zhurta se rozkřikl: „S cesty fojtovi! Uvolněte cestu!“

Gessler mu přikázal: „Rozežeňte je! — Proč se tu lid shromáždil? Kdo volal o pomoc?“

Vysoký žoldák, jenž prve křičel, před fojta předstoupil a hlásil: „Tento muž neprokázal úctu klo-

bouku a proto jsme jej chtěli zatknout. Ale lid se tomu vzepřel."

Gessler uštěpačně zlomyslným pohledem přeměřil Viléma Tella.

„Ty že, Telle, pohrdáš králem a mnou, jenž tu jsem na jeho místě? Hleďme, prozradil jsi své zámysly!"

„Odpusť, pane," uctivě Tell odpověděl. „Provinil jsem se proti rozkazům, ale zlého úmyslu jsem neměl."

„Zírám na tě," pokračoval Gessler, „a pozoruji, že se od svého luku nikdy neodlučuješ. Zaslechl jsem, že jsi znamenitý mistr ve střelbě."

„Správně jste řekl, pane," pyšně se ozval malý Tellův Walter. „Na sto kroků sestřelí tatínek se stromu jablko, na které byl zamířil."

„Co že pravíš, chlapče?" s líčeným údivem Gessler se otázal. „To je tvůj hoch, Telle?"

„Ano, pane."

„Víc dětí nemáš?"

„Mám dva chlapce."

„A kterého máš raději?"

„Oba mám stejně rád — jako otec."

Gessler pobodl koně, až se vzepjal. Ale to jen z radosti nad nenadálým nápadem, jenž se mu zrodil v hlavě.

„Telle, jsi tedy takový střelec zázračný! Chci tvou zručnost vidět. Dovedeš-li srazit jablko se stromu, nuže, dovedeš je sestřelit i s hlavy svého synka. A hned ten pokus učiníme! Luk i toulec se šípy máš při sobě. A jablka zde zrají na stro-

mě. Sestřelíš jablko s hlavy svého hocha! Netrefíš-li na prvou ránu, rozžehnej se se světem."

Slyše ten příkaz, lid kolkolem ztichl jako pěna. A hrozné ustrnutí zračilo se na všech tvářích. Vilém Tell nechápavým pohledem tkvěl na obličeji fojta Gesslera. Pak se hořce usmál a řekl: „To, pane, hrozně se mnou žertujete. Vím, že to nemyslíte do opravdy. Takovou myšlenku by ani Bůh nepřipustil. S hlavy svého dítěte abych sestřelil jablko? Toho přec nemůžete od otce žádat!"

„Poroučím a dost! Luku se chop! A vy hocha odveďte —" kázal pěším ozbrojencům. „Na osmdesát kroků!" — Utrhl jablko se stromu: „Zde vezměte — jablko na hochovu hlavu!"

Tellovi zmizel bolestný úsměv s tváří. Pobledl a chvěl se.

„Na dítě své že mám šípem mířit? Na drahou hlavu svého syna?"

Starý Walter Fürst prodral se z davu a vrhl se na kolena před Gesslerem: „Smilujte se! My uznáváme vaši vznešenost. Vezměte vše, co mám, ale ustrňte se nad otcem a dítětem!"

Gessler pohrdavě škubl koněm. Ten málem že starocha nepřišlápl.

Přiskočil malý Walter.

„Vstaň, dědečku! Neklekej před ním! Já se nebojím. Tatínek sestřelí ptáka v letu. Kam se mám postavit?"

Stauffacher se ozval zlobně, zabrániv přístup Melchthalovi, jenž se dral násilím do předu: „Zůstáváte, pane, tvrdým i při těch slovech dítěte?"

Gessler se naň opovržlivě podíval a velel: „Utvořte ulici! A, Telle, k dílu se vzchop! Buď střelíš, anebo zahyneš i se svým synem. Přivažte hocha k lípě!"

Malý Walter zprudka vykřikl: „Mě přivázat? Tomu se vzepru! Budu stát klidně, ani sebou nepohnu."

Farář Rösselmann káravě Gesslera oslovil: „Před Pánembohem budete odpovídat z přetěžkého hříchu!"

Fojt velice zuřivě bodl koně.

„Jsem už syt těch řečí. Telle, napni luk!"

Gesslerův štolba seskočil s koně, v obličeji zesinalý, a rozháněl lid na strany. Vzal potom za ruku Tellova Waltra a odvedl jej k lípě.

„Aspoň oči si nech zavázat."

„Nenechám! Pevně se budu dívat, jak na mne šíp poletí. Ani brvou nehnu. Tatínku, neváhej! Ukaž tomu zuřivému člověku, jaký mistr jsi ve střelbě. On ti nevěří, chce tě jen zkoušet, aby nás potom všecky pohubil."

Tell stál nehybně, jako by z něho byla duše uletěla. Z pozadí cosi divokého vykřikl Arnold z Melchthalu. A hned potom se ozval neméně prudký hlas Baumgartenův. Gessler zaskřípěl zuby.

„Telle, déle nečekám! Každý sedlák si tu osobuje právo nosit zbraň."

Tell napjal luk a položil naň šíp. V davu ženy zahořekovaly: „Bože na nebesích!"

Stauffacher oslovil Tella: „Nečiňte to! Ruce se vám chvějí. Chvějete se celý."

Tellovi ruce poklesly. Pokročil a jako bědný chuďas zaprosil: „Nežádejte toho, pane, ode mne! Zde má prsa, zde srdce — kažte, aby mne zabili!“

„Tvého života nechci. Chci tvůj výstřel. Dovedeš všecko — veslem umíš vládnout jako lukem. Zachraňuješ kde koho, jsi spasitelem všech, nuže, spas se sám!“

Tell ještě chvilku se třásl jako nalomené stéblo. Pot se mu řinul po tvářích. Náhle si pot setřel, sáhl do toulce, vyňal druhý šíp a schoval jej pod kabát.

Gessler pozoroval každé jeho hnutí. „Nuže?“

Tellovi se bouřlivě zdouvala prsa, očima koulel, zuby zatínal. A potom pozvedl luk.

Tělo jeho rázem ztuhlo. Nachýlil se do předu a zamířil. Několik žalostných vzlyků plačících žen bylo jediným zvukem, jenž porušil ten hrozný okamžik ticha. Ba nebyl to okamžik. Tell se změnil v sochu mířícího střelce. Až konečně — — —

„Jablko sestřeleno!“

Ten výkřik divoce radostný rozlehl se daleko široko. A štolba jablko zvedl a podával je Gesslerovi. Bylo nabodnuto na hrot šípu...

A Vilém Tell doposud stál, rozkročen a ku předu nachýlen. Z nenadání se však zapotácel a omdlel.

„Můj drahý taítnku!“ vrhl se k němu malý Walter. „Vzpamatuj se! Jsem živ a zdráv. Věděl jsem, že mně neublížíš.“

Starý Fürst pohladil Tella po čele a pomohl mu na nohy. „Ubohý! Ubohý! Podívej se, hoch je zdráv. Nic se mu nestalo.“

Nyní teprve Tell vyjeveně popatřil na syna, chytil jej do náručí, zaúpěl šílenou radostí a tiskl jej prudce na prsa...

„Poslyš, Telle!“ ostře v tom se ozval Gessler. „Nemyslil jsem, že se odhodláš k tomu bláznivému kousku. Ale na něco se tě otáži.“

„Tažte se, pane!“

„Viděl jsem, že jsi vyňal z toulce ještě jeden šíp. Proč jsi tak učinil?“

Tell byl v rozpacích a neodpovídal.

„Co jsi chtěl s tím druhým šípem?“

„To bývá tak, pane, u střelců obyčejem, že se hned chystají k ráně druhé.“

„To jsou vytáčky, Telle. Život jsi si zachránil, nuže řekni, nač jsi vyňal druhý šíp?“

Tell se vzpřímil, vybavil zpod kabátu šíp, zlobně změřil Gésslera a odpověděl: „Tento šíp byl určen tobě, kdybych byl býval zasáhl místo jablka hlavu dítěte. Tebe bych byl trefil najisto...“

„Tvé pravdivé vysvětlení mne, Telle, nepřekvapuje. Věděl jsem, komu byl určen šíp druhý. Život jsem ti zaručil a dostojím rytířskému slovu. Ale poněvadž chci být konečně bezpečen před tvou potměšilostí, dám tě dopravit na pevnost Küssnacht, kde je pevné sklepení, do něhož nesvítí ani slunce ani měsíc. Loď moje stojí na jezeře v přístavu. Chtěl jsem se právě do Küssnachtu odebrati. Vezmu tě s sebou.“

A otočiv se k veliteli ozbrojenců, přísně poručil: „Dejte jej okamžitě svázat! A s koňmi vjeďte do té luzy. Pravím: okamžitě!“

Povel ihned splněn. Se zoufalým nářkem, s kletbami a vyhrůžkami lid ustupoval před Gesslerovými jezdci. Čtyři pacholci chopili se Tella a pevně jej poutali. Malý Walter se k němu prodral: „Tatínku! Co se to děje? Předrahý můj tatínku!“

Jeden z pacholků chlapce odhodil.

„Tvůj otec je tam na nebesích!“ volal za ním Tell. A vykročil v průvodu žoldnéřů...

VII.

Bez pomoci a rady.

Čtyři muži a hoch stoupali skalinatou cestou do vrchu. Byli to Stauffacher, Arnold z Melchthalu, Konrád Baumgarten a starý Walter Fürst se vnukem. Muži mlčeli, chýlíce hlavy k zemi. Malý Walter, tváře od pláče zrudlé, chvílemi žalně vzlykl.

Na vrchu pod lesem prosvítal z korun ovocného stromoví štít panského zámku. Jakýsi jezdec kvapně se odtamtud blížil.

„Mám neblahé tušení," zahovořil Stauffacher. „Jdeme pro útěchu a radu, snad i pro pomoc, a možná, že také tam je všecko ztraceno."

„Povídal jsem," připomněl starý Fürst, „že pán z Attinghausů už po celý týden je těžce nemocen."

„A kdyby nebyl!" namítl Konrád Baumgarten. „Neupírám, že je to dobrý stařec a že cítí s naší zemí a s lidem. Ale čím nám může prospět? Čím pomoci? Slabochům se těžko pomahá... A my jsme slaboši! Jsme směšní bázlivci — třeba že jsme přísahali na Rütli,"

„Ano, přísahali jsme!" odpověděl Stauffacher. „Ale rozhodný čin jsme odložili. Co jsme mohli počít v Altorfu s Gesslerovými tlupami? Byly ozbrojeny po uši, a my jsme měli holé ruce."

„I holýma rukama možno leccos vykonat," drsně řekl Arnold z Melchthalu. „Vím, co si o nás Tell pomyslil. Že nestojíme ani za jeho pohled."

Starý Fürst bolestně vzdychl a vnuk jeho si setřel slzy, které mu zas náhle vyhrkly z očí.

„Zeptám se jezdce, jak je na zámku," mínil Stauffacher. „Pán z Attinghausů by mohl něco pro Tella učinit."

„A co, pane Stauffachře?" toužebně se otázal malý Walter. „Může tatínka osvobodit?"

„Zajisté, drahoušku. Pán z Attinghausů je srdečný muž a má přátele u králova dvora. Požádáme-li jej a vypovíme-li, co se právě stalo, myslím, že bez odkladu napíše ke královskému dvoru prosbu za propuštění tvého otce."

„Je-li možná, pane Stauffachře?" plačky zajásal Walter.

„Ano, je to možná. Počkejte, zeptám se jezdce."

Stauffacher kynul přijíždějícímu muži. Ten zastavil uříceného koně.

„Jak se daří váženému pánu z Attinghausů? Dojista lépe?"

„Ovšem, že lépe. Právě vydechl naposledy..."

„Pro smilování boží!" zaúpěl starý Fürst.

„Jedu hroznou tu událost oznámit synovci milostivého pána," vysvětloval jezdec. A pobodnuv koně ujížděl.

Stauffacher svraštil čelo, starý Fürst zaslzel, maje ruce sepjaty.

„Tatínka už tedy neosvobodí?“ zahořekoval Walter a usedl zdrcen na kámen.

„Půjdeme se poklonit jeho mrtvole,“ navrhl Stauffacher. „Zasluhuje toho.“

„A já s Baumgartenem,“ zprudka se ozval Arnold z Melchthalu, „půjdeme zvěstovat celému Švýcarsku, co se stalo v Altorfu. A zvláště to zvěstujeme každému, kdo s námi na Rütli přísahal. Dali jsme si tehdy uboze dlouhou lhůtu. Uposlechli jsme konejšivých rad vás starších. Doufám, že tu lhůtu i bez dalších úrad o hodně zkrátíme.“

„Já zajdu k vaší dceři, pane Fürste, k manželce Tellově,“ nabídl se Baumgarten.

„Jděte, prosím vás. A nějak šetrně jí všecko povězte. Pro mne by to byla krutá úloha.“

„Šel bych ihned také domů,“ přihlásil se Walter.

„Ne, hochu,“ odporoval děd. „Baumgarten mamince vyřídí, že tě k večeru dovedu. My se pomodlíme za věčné blaho dobrého pána ze zámku, jenž si tvého tatínka vážil. A pomodlíme se též za útěchu sobě, neboť jsme teď bez pomoci i rady . . .“

Baumgarten s Melchthalem odešli, Stauffacher se starým Fürstem a Waltrem dali se do vrchu k zámku. —

Pán z Attinghausů byl jediný švýcarský šlechtic, jenž s lidem cítil a hluboce se rmoutil z pustého řádění královských fojtů. Stařec bělovlasý, neznal pýchy, neznal rozdílu mezi pánem a sedlákem. Když přišel do Švýcar fojt Gessler, pohříchu pán

z Attinghausů již velice churavěl a nemohl se postavit na obranu země tak, jak by si byl přál. O schůzce předních mužů na Rütli záhy se dověděl — a Stauffachrovi podal pravici na důkaz, třeba že na Rütli nepřísahal, že se k přísaze té připojuje.

Nyní skonal. A s ním skonala i naděje starších, povážlivějších švýcarských vlastenců, kteří se sice odhodlali k brannému odboji s mladšími, ale v nitru si přáli, aby se vše raději odbylo po dobrém. Přáli si, aby pán z Attinghausů prosebně zakročil u krále o odstranění dravých fojtů, zejména Gesslera.

Nyní bylo po všem.

Zvěst o příšerné ničemnosti, které se dopustil Gessler na Tellovi v Altorfu, roznese se bleskem po horách i dolinách a bude snad podpalem ohně, který doutnal v srdcích sužovaného lidu...

Starému Fürstovi a Stauffachrovi, když se blížili k zámku, bylo tak žalno a teskno, že nebyli schopni slova. Popatřili s vrchu do divě malebných krajů švýcarských, na pohled tak tichých a šťastných. Vesničky a samoty důvěřivě se tulily ke skalním tesům, na zelených lučinách pobíhala stáda krav a ovcí. Co se stane za několik dní? Nevyšlehnou-li z těch bělostných lomenic plameny, zažehnuté cizími hordami? Hordami, jež budou chtít krví a ohněm udusit vzpouru proti katanům?

Zde v zámku mrtev odpočívá velký rádce a ochránce lidu. A kdesi daleko — v okovech úpí

čacký rek švýcarských hor, Vilém Tell, záštita a naděje pro doby nejhorší...

Stauffacher a starý Fürst bolem se dusili. Malý Walter mlčel; jen chvílemi úpěnlivě zavzlykl...

Šli se poklonit mrtvole pána z Attinghausů.

VIII.

Bouřlivá plavba.

Dva veslaři velice netrpělivě vyhlíželi na jezerním břehu fojta a jeho družinu. Chvílemi svištivý vichr proletěl po hladině, rozčeřil do fialova dlouhý pás vody a zmizel v horských stržích. Dosud nezahřmělo, ale popelavé chuchvalce zuřivě se honily po obloze. Zkušení veslaři očekávali velkou bouři.

Konečně Gessler přijel. Odevzdav koně sluhům, zasedl do lodice se štolbou a s tlupou ozbrojené stráže. Spoutaný Tell přinucen byl usaditi se na podlahu lodice k nohám strážců. Luk jeho s toulcem hodili na lodní záď.

„Přičiňte se, abychom hodně rychle přepluli!" nakázal Gessler veslařům. „Ručíte mi za bezpečnou cestu. A byť i třeba bouře se snesla na jezero!"

Veslaři zasmušile vyslechli ten povel. Pohlédli na oblohu a zabrali do vesel.

Na tomto jezeře před nedávnem zažil Vilém Tell kruté okamžiky. Bylo to tehdy, když zachraňoval Konráda Baumgartena. A již od dřívějška dobře

znal potměšilost vln tohoto jezera. Hladina třpytí se jako zrcadlo — a za několik minut jako ďáblem posedlá zmítá sebou a zuří.

A dobře mu též byly povědomy předzvěsti nebezpečných bouří. Taková děsivá znamení postřehl nyní. V okolních roklinách cosi skuhralo — a náhle jako vymrštěný meč hnal se tajemný běs přes jezero a zařezával se do blyskotavých vodních spoust.

„Zahyneme — nedovedou-li veslaři výborně loď ovládati," hovořilo cosi v jeho nitru. „Zahyneme! A konečně bude tak lépe. Zahyne i ten, pod jehož bičem sténá Švýcarsko. S Bohem, ženo a děti! Budete aspoň osvobozeni."

A za minutku jiný hlas zašeptal v hlubinách jeho duše: „Já bych nezahynul, kdybych nebyl svázán. Kdybych nebyl svázán jako loupežný vrah! Ale takto budu nejprvnější, jenž padne ke dnu..."

Opětně břitký meč přihnal se ze strží. Zakymácel loďkou. S mračen snesla se prška krup nevelikých, ale ostrých. Uprostřed jezera setkaly se větrné meče dva, zasekly se do sebe i do vln — a ty se rozvzteklily k divé půtce. A jezero bylo ve víru a loď Gesslerova jako ořechová skořápka klouzala po hřbetech vln.

„Hlavami mi ručíte za šťastné vyváznutí!" zahučel Gessler na veslaře. Hlas jeho se chvěl příšerným strachem. Leč i nad propastí hrobu zůstal katanem, nevzpomínaje, že by velice nesnadno odsuzoval k smrti, kdyby sám mrtev spočinul ve hlubinách. „Řekněte, kdy dorazíme k cíli?"

»To je šíp Tellův!« smrtelně vzdychl fojt . . . (Str. 62.)

„Milosti," zaúpěl jeden z veslařů, „sotva několik vteřin by to trvalo, avšak loď nám není po vůli. Zatím co ji vesla pohánějí ku předu, příboj vod ji neustále vrací."

„Vynaložte větší sílu! Napněte svaly! Veškerým tělem pracujte!"

„Milosti, nejlépe by bylo zahnout k nejbližšímu břehu — mimo cíl plavby. Je to však velmi nebezpečno, neboť nám nejsou známa tato místa, o nichž se praví, že v nich leckde trčí pod vodou ostré skalisko. Narazit na ně, lodice by se ztroskotala."

„Bídáci!" zaburácel fojt. „To jste mi lodníci? Nevyznáte se ve vodě, po níž bloudíte po všecek svůj život?"

„Přímou cestu známe. Ale vichr nás strhl na pravo."

Gessler hodlal dále zlořečiti, když tu loďka se zatočila jako korouhvička pod prudkým úderem větrných perutí.

„Milosti!" bojácně se ozval druhý veslař. „Tadyhle Tellovi není neznámo ani jediné místečko jezera. On jediný by mohl pomoci, abychom se dostali ke břehu."

„Slyšel jsi, Telle?" drsně se ozval Gessler. Ale v té drsnosti třásla se jiskřička žhavé naděje.

„Slyšel, pane."

„Dám tě odpoutat a chopíš se vesel."

„Vykonám rozkaz, pane."

A již byl volný, již zabral do vesel — a tváře jeho zbrunátněly strašlivým rozčilením. Pronikavým

pohledem propátral skaliny, k nimž namířil loď. Bouře ve chvíli tu běsnila, jako by se byly na jezeře v zápase utkaly všecky mocnosti pekelné.

Tell nadlidskou silou a zázračnou obratností unikal rozevřeným jícnům vodních propastí. Kvapně se blížil ke břehu. Jen ještě plochý skalní tes obeplout a loďka veplyne do zátoky. Avšak nastojte! Jakýsi tajemný proud šinul ji právě k tomuto tesu, sotva nad hladinu vyčnívajícímu! Narazí-li loď na jeho hranu, veta je po ní!

„Co činíš, Telle?“ zajikl se Gessler v strašidelné úzkosti.

„Ke kormidlu!“ vzkřikl Tell. A vyskočiv na záď, opřel se a trhl kormidlem. Loďka uhnula přídí od skaliska, ale kormidlo se — zlomilo.

„Telle!“ strašlivě zaúpěl Gessler.

Tell místo kormidla chytil svůj luk a toulec, šipkou vyskočil na skalní útes, nohou vehnal loď do znoje vln a — —

„Prchá! Prchá!“ zabouřilo na loďce ve zmateném děsu.

A loďka se kymácela jako pápěrka, bez kormidla, ve vřavě pěn, s vesly skleslými. Tell zmizel v temnotách skalní strže...

IX.

Švýcarsko opět svobodno!

Zkázonosná bouře takořka na ráz ustala.

Tell v úprku proběhl křivolakou roklinu a vyšplhal se na holý vrch. Tam nejprvé sepjav ruce vznesl je k nebesům, a potom klekl a horoucně políbil drahou švýcarskou zemi.

Sto kroků odtud po úbočí hory chvátal jakýsi muž. Spatřiv Tella stanul jako přimrazen.

„Věčný Bože!" v ustrnutí zvolal. „To jste vy, Telle? Jak se to stalo? Vy volný?"

„Nebesa tomu chtěla."

„A půl Schwyzu pospíšilo pod hrad Küssnacht, aby vás naposledy spatřilo. Lid reptá a není dalek vzpoury."

„Neznám vás, příteli," odpověděl Tell. „Ale jsem přesvědčen, že splníte mou prosbu. Neříkejte lidu, že jsem na svobodě!"

„Jsem Ulrich, kovář, nedaleko odtud. Musil jsem nakvap překovati několik starých mečů. Lid jde totiž přivítat fojta ozbrojen. Omeškal jsem se a proto kvapím. Přejete-li si, ani o vás nehlesnu."

„Bratři Švýcaři mě beztoho uvidí... Šťastnou cestu, příteli!“

Ulrich kovář dal se v běh a Vilém Tell znovu pozvedl sepjaté ruce k výšinám...

Od jezera vedla cesta průsmykem k půvabnému údolu, na jehož protější stráni stál Gesslerův hrad Küssnacht. Nežli vústil průsmyk do údolu, značně se súžil, tak že sotva dva lidé mohli jím podle sebe jíti. Na konci průsmyku stálo hradní služebnictvo fojtovo se dvěma osedlanými koni: pro Gesslera a štolbu jeho. A všude kolkolem rojily se davy lidu, muži i ženy, dychtíce shlédnouti Tella v okovech.

Bylo k večeru. Na vyhrocenou skálu na pravo zasedl ohromný dravý pták, orel, a rozhlížel se po krajině. Lid si ho všiml, avšak neplašil ho. Orel sám náhle se vznesl a zakroužil nad hradem.

Dva ozbrojenci vyrazili z průsmyku.

„Jeho milost fojt se blíží!“ rozkřikli se.

V davech vzbudilo ohlášení to horečný vzruch.

„Dáme Tellovi poslední s Bohem!“ vykřikl kdosi a zamával nad hlavou obuškem.

„Nejlépe bude vyrvat ho těm drábům katanským!“ jiný se ozval hlas.

Ozbrojené služebnictvo Gesslerovo bázní zbledlo.

A již vyšel z průsmyku fojt a štolba. Na obličeji Gesslerově zříti bylo zlobu a pomstychtivost. Pomohli mu na koně. Sotva že se octl v sedle, sípavě se rozkřikl: „Proč trpíte to srocování? Co chtějí ti lidé? Proč jste jich nerozehnali?“

Ze zástupu vyběhla stará žena a vrhla se před Gesslerem na kolena.

„Milosrdenství! O smilování prosím!"

„Odežeňte ji!" zasoptil Gessler. „Proč dovolujete, aby mně překážela v cestě?"

Stráž zacloumala stařenou.

„Slitujte se!" úpěla, když ji za ruku vlekli stranou. „Mám muže ve vězení. Ničím se neprovinil, a vrhli ho do podzemního žaláře! Že prý sekal trávu na majetku panském. A není to pravda! Smilování! Nemám z čeho živa býti s ubohými dětmi..."

Štolba se odvážil k několika slovům přímluvy.

„Co?" zakřikl jej Gessler. „Nutit mne? Pryč! Pryč s tou luzou zlobnou!"

A pobodl koně.

Poslední ozbrojenci vycházeli z průsmyku.

„A kde je Tell?" zaburácelo v davu. „Kde je Vilém Tell? Snad ho nevrhli spoutaného do hlubin jezera?"

V okamžiku tom cosi vzduchem prudce zasvištělo. Gessler se chytil za prsa a zapotácel se.

„To je šíp Tellův!" smrtelně vzdychl. A popatřil do výše, na zahrocenou skálu, na niž se byl před chvílí snesl orel. A všichni tam popatřili ve strašlivém leknutí, zatím co Gessler klesal s koně.

Na skále jako vidina vztyčen stál Vilém Tell, luk v pravici.

„Tell na svobodě!" hromově se rozlehlo široko daleko. „Tell svoboden — a utiskovatel náš zkosen!..."

Ozbrojenci zsinalí ukládali Gesslera na trávník. Lid se na ně bouřně tlačil, nadšeně jásaje ve chvíli, kdy jeho katan dokonával.

V tom vyskočil na plochý balvan Arnold z Melchthalu a provolal hrozným hlasem: „Vilém Tell, bratři Švýcaři, vykonal svůj úkol! Nyní je na nás, abychom vykonali také s v o j e úkoly. Pohleďte tam přes údolí! Odtamtud zpupně na nás zírá Gesslerův hrad. Ve hradě je příšerné sklepení, ve kterém mrou nevinné oběti ničemného utiskovatele. Za mnou, bratři, na hrad! Dovršme dílo osvobození drahé vlasti švýcarské!"

„Na hrad!" zaburácelo v davech. A obušky a oštěpy, staré meče a luky vznesly se nad hlavami. A již jako lavina hnal se rozvášněný proud mužů, přes údol pádil, ke hradu se přihnal a zevšad jej oblehl.

Večer přešel v noc, temnou a děsivou. Ale za krátko rudá záplava ozářila švýcarské hory. Gesslerův hrad Küssnacht hořel plamenem.

* * *

A nazítří za jasného dne shořely také jiné hrady fojta Gesslera, pobořena novostavba královské věznice v Altorfu, shořel hrad druhého fojta, Landenbergra, jenž byl včas prchl před vzbouřenými Švýcary.

A Švýcarsko bylo opět svobodno.

Příběh světodějný, jenž udál se v těchže dnech za hranicemi Švýcarska, nemálo prospěl zoufalým

těm bojům za svobodu. Krále Albrechta I., v jehož službách byl neblahý fojt Gessler, zavraždil Jan Parricida, jeho synovec, vnuk českého krále Přemysla Otakara II. Povstal z toho veliký zmatek v říši německé. Za zmatku toho Švýcaři svoji samostatnost utužili a upevnili.

Vilém Tell, zázračný střelec, veleben byl jako osvoboditel švýcarského lidu — a věky budoucí učinily z něho proslaveného národního hrdinu.

OBSAH.

Každý svazek 20 hal.

poštou po 22 h.

7. **GULLIVEROVY CESTY.** III. *Do země Hujhnhnmů.* S 21 vyobrazeními.
   Slavný spisovatel uvádí vás tentokráte se svým hrdinou Gulliverem do podivuhodné země Hujhnhnmů, kde pánem tvorstva není člověk, nýbrž kůň, a člověk—divoch jemu je podroben.

8. **VAŽTE SI ČESKÉ ŠKOLY!** (Poslední škola. — »Ich bin kein Preusse«. — Z denníku poznaňského učitele.) Se 4 vyobrazeními.
   Krásné a dojemné povídky, vypravují úchvatným způsobem o utrpení polských, francouzských a hollandských žáků a učitelů pod jařmem pruským i ukazují, jak máme si vážiti své české školy.

9. **PANEM ET CIRCENSES!** Dva obrazy ze starého Říma. (I. Římský cirkus. — II. Den v Pompejích.) Napsal *Julius Calvus Felix.* Se 6 vyobrazeními.
   Výstižné a poutavé obrazy z doby největšího rozkvětu říše Římské v prvém století po nar. Kristovu — rušný, přepychu i požitkářství plný život starého Říma jako by měl čtenář před očima.

10. **Z VÝCHODU.** Povídky arabské, indické a egyptské. Se 4 vyobrazeními.
    Tajemný Východ dal vzniknouti divukrásným pohádkám a pověstem, z nichž sedm zvlášť vybraných zařaděno do této knihy; okouzlují svým půvabem i vtipem.

ŘADA II.:

1. **PRAVDA MÁ DUŠI NESMRTELNOU.** Povídka *T. E. Tisovského.* Se 4 vyobr.
   Vysoce zajímavá původní povídka veleoblíbeného našeho spisovatele pro mládež; děj její úzce je spjat se životními osudy našeho národního hrdiny a mučedníka Karla Havlíčka Borovského . . .

2. **BARON PRÁŠIL.** Podivuhodné příhody na zemi, na moři i ve vzduchu. Se 6 vyobr.
   O směšnohrdinské historii velikého reka barona Prášila zajisté jste již leccos slyšeli. Jméno hrdiny toho stalo se příslovečným, a poutavě vypravované historie jako nutí k upřímnému smíchu od začátku až do konce.

3. **NA VÁLEČNÉ LODI.** Podle anglické povídky vypravuje *Jan Vocel.* Se 4 vyobr.
   Z pohnutého života na moři za válek napoleonských čerpána jest tato povídka, jež rušným dějem svým a množstvím rozmanitých dobrodružných příhod zaujme čtenáře do nejkrajnější míry . . .

4. **SVĚTLUŠKY.** Pohádky. Napsala *Marie Calma.* Se 4 vyobr.
   Věru rozkošné čtyři pohádky mladé spisovatelky české, jež vás jako hodná víla provádí krajem kouzel, začarovanými zámky, komůrkami trpaslíků, nadoblačným sídlem Modrého ptáka . . .

Pokračování na 4. str. této obálky.

Majetek, vydání a náklad firmy *F. ŠIMÁČEK.* Za redakci odpovídá Bohuslav Šimáček. — Administrace v Praze, Jeruzalémská ul. 11.

UNIE, PRAHA.